

7176
DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA

DE 1751,1

27 ^A
**PERMISSO OB INSIDIAS
VITAE STRUCTAS
DIVORTIO,**

QVAM

EX DECRETO ET AVCTORITATE
MAGNIFICI JCTORVM ORDINIS

IN ILLVSTRI ET PERANTIQVA VNIVERSITATE
ERFORDIENSI,

SVB PRAESIDIO

DN. JO. GEORG. BRÜCKMANN,

J. V. D.

JVDICII ARCHI-EPISCOPALIS ECCLESIASTICI ET ELECTORALIS PROVINCIALIS
ASSESSORIS, NEC NON PROFESSORIS PVBLICI, ET CIVITATIS ERFOR-
DIENSIS CONSVLIS,

PRO SVMMIS IN VTROQVE JVRE HONORIBVS
AC PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CAPESSENDIS,
IN AVDITORIO JCTORVM MAJORI
HORIS CONSVETIS

DIE XXIII. AVGVSTI MDCC LI.

SOLENNI ERVDITORVM VENTILATIONI SVBMITTIT

AVCTOR ET RESPONDENS

**CHRISTIANVS LVDOVICVS
GERSTENBERGK,**

RONNEBVRGICO-OSTERL. IN DVCATV ALTENBVRGENSI
ADVOCATVS IMMATRICVLATVS.

ERFORDIAE

Typis JO. CHRISTOPH. HERINGII, Acad. Typogr.

INSTITUTIONE UNIVERSITATIS HALLENSIS

PERMISSIO OB INQUIRENDAS
VITAE STRAGAS

MAGNIFICI ICTORVM ORDINIS
MAGISTRVS

DR. JO. GEORG. BRUCHMANN

PRO SVMMIS IN VITAE STRAGAS
HONORIBVS

CHRISTIANVS LUDOVICVS
GERSTLICH

IN VITAE STRAGAS

V I R O
P E R I L L V S T R I E T E X C E L L E N T I S S I M O
D O M I N O
A L B R E C H T O
A N T O N I O
D E R V X L E B E N ,
D Y N A S T A E I N B A D E N
E T R V X L E B E N ,
C E L S I S S I M O P R I N C I P I S A X O - G O T H A N O
A C O N S I L I I S I N T I M I S E T C A N C E L L A R I O
I N D V C A T V A L T E N B V R G E N S I
G R A V I S S I M O ,

M A E C E N A T I S V O
S A N C T E D E V E N E R A N D O .

PERILLVSTRIS ET EXCELLENTISSIME
DOMINE,

MAECENAS

PIE DEVENERANDE!

ui praesentes Dissertationis inaugu-
ralis pagellas tam submisſe, quam
devote dedicarem deliberare mi-
hi non licuit; jure enim merito ad TE Per-
illuſtris & Excellentiffime Domine! hic la-
bor & conatus academicus dirigitur; hoc
ipſum

ipsum exposcunt præclaræ TIBI innatæ
virtutes, inter quas eminet sanctissima in
Deum religio, & profundissima omnium ju-
rium scientia, nec non singularia in rempu-
blicam nostram merita, quæ TE ad sum-
mum dignitatis gradum evexerunt. Ex te
enim velut e publico lucis fonte splendis-
sima & uberrima consilii & peritioris facun-
diæ flumina promanant, ea in conficiendis
negotiis tam publicis quam privatis, tibi
congenita est dexteritas, ut laborum cumu-
lo distineatur (quæ excelsarum mentium in-
doles est) devotas minimorum etiam subdi-
torum preces non despicias. Proinde &
ego spe fretus vivo, fore, ut meam hanc *de
permissio ob insidias vitæ structas divortio dil-*
fertationem tam benigna fronte suscipias, ut
sub magnis Nominibus Tuis, præter quæ
in ea nihil magnum est, cohonestetur, at-
que

que sub felicissimo hisce auspiciis tutissima
fruatür clientela, præsertim vero contra No-
vercantem fortunam sortemque iniquam
fortissimo gaudeat præsidio, ad quod me re-
cipiens supremum Numen ardentissimis præ-
cibus exoro, ut TE perillustrem ac Excel-
lentissimum Dominum ad seram usque se-
nectutem sospitem ac incolumem conser-
vet: quod pro Patriæ, sui que ipsius salute
devotissime vovet

PERILLVSTRIS EXCELLENTISSIMI
NOMINIS TVI

Erfordiæ die 22 Aug.
1751.

humillimus servus

CHRISTIANVS LVDOVICVS GERSTENBERGK.

Q. D. B. V.

CAPVT. I.

De Divortio in genere, ejusque cau-
sis in lege divina expressis.

S. I.

Utinam, quantus est dissensus hominum quo
ad vultum, tantus esset consensus animo-
rum! hinc enim in hac societate humana
insigne advertimus divortium: plane
enim, ut Poeta canit, *velle suum cuique est,*
nec voto vivitur uno; Sic quamvis matri-
monium sit individua viri & mulieris conjunctio, di-
vina autoritate contracta, saepius tamen divortium
institui quotidiana Ecclesiae praxis comprobat. Dicitur
autem Divortium teste JCo in *l. 2. ff. de divort.* vel a
diversitate mentium, vel quod in diversas abeant par-
tes, qui matrimonium distrahunt. *l. 191. ff. de verb. signif.*

A 2

Divor-

Divortium aliàs & repudium in l. 3. § 4. ff. de divort. promiscue ponuntur, in se tamen differunt: siquidem divortium inter eos proprie fieri dicatur, qui jam actu matrimonium contraxerunt, repudium vero inter illos, qui sponsalia tantum celebrarunt: unde si sponsus recedat a sponsa, non dicitur divertisse, sed repudiasse, & vir, si recedat ab uxore, non recte dicitur repudiasse, sed divertisse. Definitur Repudium, quod sit sponsalium validorum ob justam causam invita altera parte a Magistratu competente facta dissolutio; vide KIZEL. in *Synops. matrim. c. 8. th. 11.* ex qua definitione patet, quod sponsalia firmiter ac valide contracta hoc modo tantum rescindantur, sponsalia enim ipso jure nulla, cum nullum inde nascatur vinculum, nulloque modo obligent, proprie non rescinduntur, sed pro nullis solum declarantur. CARPZOV. l. 2. *Jurispr. Confistor. tit. 2. def. 18.* unde in ferendis Sententiis enata est distinctio, & prior casu pronuntiatur hoc modo: Daß die zwischen beyden Theilen getroffene Eheversprechung, gestaltten Sachen nach, zu cassiren und aufzuheben, auch denenselben in andere Wege sich Christlich zu vererhlichen billig zugelassen. Posteriore casu sententia ita concipitur: Daß vorkommenden Umständen nach, das angebliche Eheverlöbniß vor beständig nicht zu halten; vel h. m. Daß die angegebene eheliche Zusage vor unkräftig und unbindig zu halten &c. Cumque omnes hac in parte dissolutionis causæ in Jure non sint expressæ, eas discretioni & arbitrio prudentis Judicis committendas esse, arbitramur; ubi tamen hanc regulam generalem præmittimus, toties repudio esse locum, quoties post inita sponsalia nova causa supervenit,

nit, vel ejusmodi casus contingit, qui si tempore sponsaliorum adfuisset, sponsus vel sponsa nunquam in matrimonium consensisset: quam doctrinam SANCHEZ de *Matrim. l. 1. disp. 62.* ad sponsalia etiam juramento confirmata extendit, proinde repudium facilius, & ex levioribus causis conceditur, quam divortium.

§. II.

Definitur autem divortium, quod sit legitima mariti & uxoris separatio, ut colligitur *ex l. 101. §. 1. C. l. 191. ff. de Verb. signif.* a divisione aliud est totale, aliud parziale, illud est, quod dissolvit matrimonium etiam quo ad vinculum, ut patet *ex toto rit. ff. de divort.* hoc accidit, quando tantum quo ad thorum & mensam sit separatio, salvo manente vinculo conjugali, ita ut altero vivente neutri liceat ad alia transire vota, diciturque eine *Ehescheidung von Tisch und Bett.* Causa remota hujus divortii est ipsum jus, quo divertendi licentia conceditur; tamen enim matrimonium ratione intentionis indissolubili nectatur vinculo, atque vir & uxor sint socii utriusque fortunæ, & universa tam humana, quam divina Jura inter se communia habeant, *l. 1. ff. de ritu nupt.* justis tamen de causis divortia a jure permittuntur, & sæpius matrimonium contra intentionem contrahentium totaliter dissolvitur: causa proxima divortii sunt modi, quibus divortium tum quoad vinculum, tum quoad thorum & cohabitationem inducitur. Varia autem jura, variique ac diversi circa hanc materiam reperiuntur modi. In veteri Testamento ob levissimam causam uxorem dimittere licebat, ita Deus *Deut. c. 24.* divortium concessit Judæis inquiring, si ac-

perit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam foeditatem, scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua; unde concludit LAYMANN *L. 5. Tr. 10. P. 3. c. 6. n. 1. & 2.* indissolubilitatem matrimonii ex jure naturali, cum Deus in eo dispensare nequeat, haud descendere; Licet olim a condita Urbe Romana tanta fuerit matrimoniorum concordia, ut ad quingentesimum & vicesimum usque annum nullum divortium, virum inter & uxorem intercesserit, & primus spurius Carbilus uxorem sterilitatis causa dimiserit, GELL. *lib. 17. c. 21.* postea tamen Jure Romano divortium instituere in liberam transit licentiam, idque fiebat quandoque amicabiliter utroque sc. conjuge consentiente per occasionem rationabilem, quæ bona gratia vocabatur, *l. 6. ff. de divort. & 62. pr. ff. de donat. inter vir. & ux.* quandoque citra omnem causam invitam etiam altera parte, *Nov. 22. c. 4.* & interdum cum ira animi atque offensa: *l. 32. §. 10. ff. de donat. inter vir. & uxor.* formulæ divortiorum & repudiorum sunt in *l. 2. ff. de divort.* Imperatores demum Theodosius & Valentinianus divortia ad específicos modos, certasque causas restrinxerunt, *l. 8. §. 2. & 3. C. de repud.* quas ad succinctum reduxit numerum Justinianus Imperator in *Nov. 117. c. 8. & 9.* vid. BEZÆ *tractat. de repud. & divort.* Jure canonico *quoad thorum & cohabitationem* parziale divortium permittitur vel ob periculum animæ, utpote si conjux conjugem ad gravia scelera sollicitet, *c. 2. & 7. X. de divort.* vel ob periculum vitæ & corporis, ut si sævitia viri talis sit, ut vel uxor de vita, vel de aliquo gravi

gravi corporis malo periclitetur. vid. SANCHEZ *libr. 9. de matrim. disp.* vel denique ob adulterium, votum ultramarinum similesve alias causas. vid. *cap. 2. de divort.* & *cap. ex multa §. in tanta. X. de vot.* Matrimonium ratum hoc Jure dissolvi potest etiam quoad vinculum duobus modis 1mo per conversionem unius conjugis seu per ingressum religionis approbratæ. *Cap. 16. X. de spons. cap. 7. X. de convers. conjug.* 2do per dispensationem Pontificiam, si justa & maxima subsit causa, ita docent ZOES. ad *Jus can. de divort. n. 9.* COVARR. de *matrim. P. 2. c. 7. §. 4. n. 21.* consummatum vero totaliter & quoad vinculum solvi non posse, idem Jus pontificium statuit, excepto casu, ubi infidelis convertitur, & alteri converti nolenti sine periculo cohabitare nequit, sic enim matrimonium quoad vinculum dirumpi posse dicunt Pontificii.

§. III.

Sed omissis divortiorum causis, quas in *l. Mosaica* & *vet. Testam. æque ac jure civil.* & *can.* expressas legimus, placet tantum de iis, quæ in novo testamento comprehenduntur, & hodie in Ecclesiis nostris observantur, agere, & præcipue causas ad totale divortium sufficientes, atque apud nos generatim receptas pertractare: ubi *primo* occurrit mors naturalis alterutrius conjugis, *Ep. ad Rom. 7. v. 2.* & *1. ad Cor. 7. v. 39.* quamvis morte potius finiatur, quam dirimatur matrimonium. Quicumque autem mortuum aliquem esse asserit, assertum hoc, tanquam fundamentum intentionis suæ probabit: Si de morte constet, viris pro lubitu, quia in his ratio prohibitiva nempe turbatio sanguinis cessat,

cessat, fœminis vero non nisi post annum rursus nubere licet, & quidem sub pœna infamiæ, *l. 11. §. 3. ff. de his qui not. infam. & amissionis hereditatum*, legato- rumque, quæ a defuncto marito illis obvenerunt; Hunc tamen rigorem Juris civilis postea Jus can. quod moribus nostris observatur, abolevit, *c. p. x. de sec. nupt.* imo & reliquas pœnas in praxi abrogatas esse affirmat SICHARD. *ad l. 1. c. de sec. nupt.* vid. GROENEWEG. *ad l. 2. d. 1.* Itaque mulier soluta lege viri nubat in domino, cuicumque velit, *1. Cor. 7. v. 39.* dummodo ex priore marito non sit gravida, quia sic adesset periculum turbandi sanguinis & superfoetationis. Secundo obtinet totale divortium propter commissum ab una parte adulterium, *Matth. 19. v. 9.* ubi dicitur, quicumque diverterit ab uxore, & duxerit aliam, nisi ob adulterium, ille mæchatur: ex quibus sequitur, quod, si quis ob adulterium aliam ducat, is non mæchetur. vid. STRYCK. *tract. de diff. spons. sect. 6. §. 8.* modo adulterium sit voluntarium, & sufficienter probetur. MYNSING. *dec. 1. resp. 1. n. 20.* de Jure civili licet maritus cum soluta adulterium non committat, illa tamen conjunctio hoc operatur, ut divortium institui possit. *l. 6. §. 1. ff. ad l. Jul. de adult.* hodie per adulterium quælibet illicita conjunctio cum extranea persona, eaque tam nupta, quam soluta intelligitur: modo uxor vim passâ non fuerit, *l. 39. ff. ad l. Jul. de adult.* aut maritus ex errore cognoverit aliam, credens, suam esse uxorem, *l. 11. §. 12. ff. d. 1.* aut ambo conjuges hujus criminis rei fuerint; tum enim paria delicta mutua compensatione tolluntur, *l. 39. ff. solut. matrim.* aut denique pars innocens

innocens nocenti expresse vel tacite v. g. per subsequentem concubitum delictum non condonaverit, in his enim circumstantiis divertere a se invicem nequeunt conjuges.

§. IV.

Tertia divortii causa est malitiosa desertio respectu tam uxoris quam mariti, est enim utrinque eadem ratio, proinde circa utrumque desertorem idem jus statuendum: 1. *Cor.* 7. ubi Apostolus Paulus pronunciat, infideli a fidele discedente, fidelem ita desertum servituti non esse obnoxium, & sic liberum a vinculo conjugii. Quamvis Apostolus cit. loco de infidelibus loquatur, a Theologis tamen & JCtis hoc ad illos etiam extenditur, qui temere, & ex odio in conjugem discunt, & suorum curam non habent, tales enim ex sententia S. Pauli 1 *Timoth.* 5. vers. 8. ethnico pejores sunt, & sic Paulus 1 *Cor.* 7. fidele libertatem non concedit, quod pars discedens sit infidelis, sed quod discesserit, & per hoc omnem fidem abnegaverit, ipsoque infideli deterior factus sit, proinde infidelitas ibi non est causa divortii, sed discessus ipse, seu subsequuta malitiosa desertio. vid. LAVTERB. ad ff. *tit. de divor.* §. 16. In praxi, ut quis pro malitioso desertore habeatur, requisita sunt sequentia, 1) ut instituaturs accurata causæ cognitio, 2) ut citatio publica fiat in trium diversorum dominorum territoriis peremptoria, ut ita constet edictaliter evocatum non comparuisse: de modo & formulis hujus negotii vid. CARPZ. *J. C. l. 3. def. 58. seq.* ex supra dictis apparet, allegata loca S. scripturæ sibi invicem non esse contraria, neque dicta Apostoli 1. ad *Cor.* 7. re-

B

fra-

fragari assertioni Christi: *Matth. 29. vers. 9.* ubi exclusive loquitur Salvator, quod nemini divortium concedendum sit, nisi ob adulterium: agit enim Christus ibi de marito *faciente* divortium, Apostolus autem loquitur de marito *patiente* divortium, sunt itaque diversi casus, cum Christus de parte propter adulterium deferenda, & Apostolus de parte tam malitiose deserta loquatur. vid. GERHARD. *loc. Theol. rom. 7. §. 607.* ubi ita statuit: *Particula ita Christi (nisi) non secludit eas causas, quæ adulterio equiparari possunt, aut substantiam matrimonii convellunt, sed tantum opponitur consuetudini Judæorum, qui quavis etiam levi de causa faciebant divortium per legem scil. Mosaicam, quæ deinde per ipsum Dominum sublata est: unde non inconcinne quæritur, an Judæis in locis, in quibus hodie adhucdum degunt, liceat observare leges Mosaicas? ad quod breviter dicimus, in casibus, quos lex Mosaica determinat, quoad ipsos Judæos legem Judicalem Mosaicam observari, tanquam jus speciale inter ipsos Judæos, sicut statuta mercatorum inter ipsos mercatores servantur. vid. l. 7. C. de const. pecun. in fin. secus si Judæus litigaret cum christiano, tum enim circa nostra jura causæ inter Judæum & Christianum dirimi ac decidi debent. l. 8. C. de Judæis.* His consentaneum est, Judæis divortia, ubi tolerantur, secundum legem Mosaicam causa a sacerdotibus ipsorum cognita, permittenda esse, ita statuunt TYSCH. & alleg. *lit. 1. concl. 368. n. 2.* TIRAQVELL. *de primogen. q. 66. n. 25.* FARIN. *fragm. crim. P. 3. n. 652.* MARQ. *de SY-SANN. tr. de Judæis P. 2. cap. 4. n. 10.* MARANT. *in specul. aur. Part. 3. n. 58. seq. pag. 23. dissent.* WENZER. *tract. de conjug.* CAPVT

CAPVT II.

De Divortio in specie ob insidias vitæ structas permisso.

§. I.

Hactenus dictum est de veris, atque apud *nostros* indubitatis duabus divortii causis, puta adulterio & desertione; verum illud apud omnes non satis expeditum est, utrum insidiæ, alteri conjugum structæ, justam pariter divortio præbeant causam? ad quod antequam respondemus, primum atque ante omnia illam quæstionem examinabimus, an ad causas divortii in lege Divina expressas alias quoque similes vel majores adjicere liceat? quod fortiter negant *SANCHEZ de matrim. l. 10. disp. 18. n. 6. seq.* *BEZA in tract. de repud. & divorti.* & cum pluribus aliis *WERNH. part. 4. observat. 6.* qui simul præjudicium ad requisitionem der *Stifts-Regierung zu Wurzen* allegat in verbis: *Daß Klägers Suchen, gestalten Sachen nach, und in Ansehung, daß das libellirte factum weder pro adulterio, noch mahlitiosa desertione, also pro causa justa divortii totalis feines weges zu achten, nicht statt habe. Potissimum argumentum fautores hujus sententiæ ponunt in Text. Matth. 19. v. 9. eoquod Christus ibi nullam divortii causam præter adulterium admiserit, & insidiæ vitæ aliæque similes causæ neque ad adulterium, neque ad mahlitiosam desertionem commode referri queant; sicque fundant se hi authores in manifestissimo illo Christi interdicto, quod Deus conjunxit, homo non separet. Matth.*

19. atque, cum hæc voluntas divini legislatoris aperta & clara sit, omnis interpretatio extensiva exulare debet, neque in tanta verborum luce ex incertis conjecturis, puta duabus sectis, quæ tempore Christi inter Judæos invaluerant, contraria præsumptio, aut violenta textensio elici poterit. Judæi namque illo tempore in duplici versabantur errore, putantes 1) quod divortium in l. Mosaica præceptum foret, 2) quod ex eadem lege illud permitteretur ob quascunque, etiam levissimas causas: quæ dubia objecta Christus decidit, & quoad prius membrum pronunciat, Mosen divortia concessisse propter duritiam cordum eorum, non vero præcepisse, quin potius tantum indulgisse, id quod pluribus declarat LAYM. l. 5. tract. 10. P. 3. c. 6. BUXTORP. de spons. & divort. P. 2. §. 3. Ad secundum membrum respondet divinus legislator, non esse divortium permittendum propter quascunque causas, sed tantum ob adulterium: ex quibus inferunt, quod, si Christus voluisset, ut etiam insidiæ vitæ aliæve prægnantes causæ ad totalem matrimonii dissolutionem sufficerent, sine dubio illud decrevisset, cum tamen causam adulterii solummodo exceperit. Quando igitur Christus ad quæstionem, *licene homini dimittere uxorem suam quavis de causa?* simpliciter negative respondit, solumque adulterii causam exclusit, Pharisæis reliquas totalis divortii causas haud dubie inhibere, & per consequens etiam illum modum, qui in insidiis vitæ structis præsidium quærit, excludere voluit.

§. II.

In his non acquiescunt cit. Authores, sed ultro pro-

progrediuntur, provocantes ad Text. 1. Cor. VII. v. 10. ubi S. Paulus hujus exceptionis non meminit, sed simpliciter asserit: *iis, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed dominus, uxorem a viro non discedere, quodsi discesserit, manere innuptam, aut viro reconciliari.* vid. Marc. 10. Luc. 16. alias metuendum esse dicunt, ne pristina divortiorum libertas redeat, & sensim cum insigni ecclesiæ detrimento iterum iterumve introducatur, atque ad illud, quod Apostolus adulterio maliciosam desertio-adjunxerit, reponunt, Christum de causa, propter quam facere divortium liceat, loqui, Paulo autem de casu, ubi quis illud non intendit, sed invitus patitur, sermonem esse, quibus addit CARPZ. in *Jurispr. Consist. l. 2. def. 21. n. 7.* matrimonium non esse contractum tantum civilem, sed tale negotium, cui character spiritualis est impressus, quippe foedus matrimonii sanctissimum, non tam a contrahentium consensu, quam Dei autoritate dependens. Inde Idem CARPZ. *cit. loc. n. 8.* ait: *est hinc matrimonium de causis spiritualibus sive ecclesiasticis, de quibus vere ait Pontifex, ea, que spiritualia sunt, & conscientiam concernunt, facilius construuntur, quam destruuntur, ut sic citra causas in lege divina expressas, totalis quoad conjugale vinculum dissolutio non sit admittenda, præsertim cum matrimonium in C. fin. x. de sent. & re Judic. ad causas favorabiles referatur, adeoque pro ejus conservatione potius pronunciandum sit: accedit, quod in materia conscientiae jus Canonicum obtineat, deceditur autem hoc jure, & quidem in c. 1. x. de divort. quod, si aliqua mulier in mortem mariti sui consiliata est, possit ipse post mortem uxoris, si vo-*

luerit, aliam ducere, ipsa autem insidiatrix pœnitentiæ absque spe conjugii manere debeat subiecta: ex quibus sequitur, quod, cum demum post mortem uxoris aliam ducere possit maritus, vivente ea matrimonium plene dissolutum non fuerit; Huc quoque pertinet, quod alia legitima remedia super sint, utpote cautio de non offendendo, separatio quoad thorum & mensam, & similia, quibus parti innocenti prospectum satis, atque consultum erit.

§. III.

His tamen omnibus non obstantibus sententiam affirmativam tanquam veriore ampleximur statuentes, quod delicta adulterio graviora aut paria, quæ scilicet substantiam matrimonii evertunt, ad totale divortium sufficiant, atque ita insidiæ vitæ alterius conjugis structæ sint iusta dissolvendi vinculi matrimonialis causa: Consentiant nobis Doctores & numero, & autoritate graves, inter quos evolvi merentur STYK. *in Us. mod. Pand. tit. de divort. Et repud. a §. 9. usque 50.* BRÜCKNER *in decis. matrim. cap. 18. n. 20.* STRUVIUS *exercit. 30. thes. 41.* KOEPPEN *enucleat. decad. 3. quest. 2. n. 65.* WILDVOGEL. *resp. 195.* HERMAN. *res. 164. pag. 697. seqq.* BOEHMER *ad Jus Eccles. libr. 4. tit. 19. de divortiiis*, alique complures ab eo relati, quorum tam veterum, quam recentiorum vestigia non inique sequi licebit. Pro veritate hujus opinionis sequentia militanc fundamenta:

I. Christus *Matth. 19. v. 9.* non excludit insidias vitæ structas, non enim causas divortiorum ibidem dinumeravit, sed tantum ad quæstionem, *an ob quamvis causam*

causam uxorem liceat dimittere? respondit, neminem debere ab uxore divertere, nisi ob adulterium: non ergo voluit his verbis Christus excludere causas æquales vel majores, de quibus non erat consultus, sed minores solum apud Judæos usitatos divortiorum modos excepit, respondit enim tantum ad illa capita, de quibus tunc temporis controversia erat, scil. de minoribus causis; Unde, si salvator super causis majoribus interrogatus fuisset, idem procul dubio respondisset: Nam nec Dominus malitosæ desertionis facit mentionem, & nihilominus per eam recte dissolvi matrimonium censuit S. Paulus, quia desertor fidem conjugalem solvit atque rumpit; Jam autem, qui alterius conjugis vitæ insidias struit, magis fidem dirumpit, quia non tantum vinculum, quod natura ob cognationem naturalem inter omnes homines constituit, ausu temerario conculcat, sed & artissimum fœderis connubialis vinculum impugnat, destruit, & subvertit. Major proinde struendis vitæ insidiis inest malitia, quam adulterio, per attentatum enim *uxoricidium* vel *mariticidium* duplici vinculo clades inferitur, non æque per adulterium, atque affectui conjugali nihil magis adversatur, nihilque essentiam ipsius conjugii magis destruit, quam hostiles vitæ insidiæ in necem conjugum struunt, licet forsan impio & fœdistrago consilio eventus non respondeat. BOEHM. *cit. loc. §. 31.*

II. Insidiæ vitæ sub illa exceptione Christi, *et ad inopriam*, non modo ex paritate rationis, verum etiam vi verborum continentur, nam nomen *inopriam*, quo usus est legislator divinus, omnem fœditatem denotat, quæ
matri.

matrimonii substantiam destruit, vid. SELDEN. *de Jur. nat. & gent. l. 7. c. 12.* præsertim apud Hebræos, vid. *Text. ad Hebr. 13. v. 4.* hoc vocabulum latius patet, & significat omne crimen, quo abalienamus nos ab alio, quod fit tum per fornicationem, tum per alia graviora delicta, imo & verbum fornicationis in sacris paginis sæpius non pro adulterio, sed alio gravi scelere accipitur. Sic *Deut. 31. v. 16.* populus dicitur fornicari post deos alienos, & *Judic. 19. v. 2.* fornicata adversus maritum uxor, quæ ab illo divertit sine adulterio, nec aliter illud Christi dictum *Matth. 19. v. 9.* Sacri ordinis viri & Jureconfulti nostrates declarant. vide HERMAN. *resp. cit. loc. pag. 697.* WILDVOG. *cit. loc.* KOEPPEN. *decad. 3. q. 2. n. 65.* LUTHER. *Tom. V. Jen. germ. lib. d. caus. mat. p. 2. verb.* Es sind noch viel mehr Fälle, (sc. da die Ehescheidung statt hat) als wo man Gift oder Mord besorget. RICHT. *Vol. 1. P. 5. Conf. 17. n. 19.*

§. IV.

Hanc sententiam III. confirmat Concilium Wormatiense, ubi *Canon. V. edit. Reg. Concilior. Tom. 17.* ita habet: *Si qua mulier mortem viri sui cum aliis boninibus consiliavit, & ipse vir ipsius hominem se defendendo, occiderit, & hoc probare potest, ille vir potest ipsam uxorem dimittere, & si voluerit, aliam accipiat.* Quod Concilii decretum eodem sensu a GRATIANO repetitum in *Can. si qua mulier 6. c. 31. q. 1.* & quamvis hoc deinde a Pontifice Gregorio IX. in *cap. X. de divorr.* correctum sit, simulque statutum, ut maritus, si voluerit, nonnisi post mortem uxoris aliam ducat, hoc tamen in Ecclesiis Catholicorum remansit, ut hanc ob causam perpetua separatio

paratio locum habeat teste PONCE *de matr. l. g. c. 23. n. 9.* adeo, ut divertenti integrum sit, Religionem invito nocente ingredi.

IV. Eidem non minus robur addunt præjudicia, quæ allegant HERMANN. & WILDVOG. *cir. loc.* nec non Jcti Jenenses an. 1693. in verbis: alldieweil aber nach der täglichen Praxi der Evangelischen und protestirenden Consistoriorum die Ehescheidungen aus solchen Ursachen, welche ad adulterium oder malitiosam desertionem redigirt werden können, zugelassen. ic. und insonderheit pro sufficiente divortii causa geachtet wird, si per venenum uxor insidiata fuerit mariti vitæ. &c. Id quod BRÜCKNER *Dec. matrim. cap. 18. n. 21.* de Consistorio Fridensteiniensi similiter attestatur: accedit

V. quod Imperatores quoque Christiani, sub quorum Imperio tam sanctitate quam eruditione clarissimi Theologi Nazianzenus, Theodoretus, Augustinus, Hieronymus, Ambrosius & alii floruerunt, nemine contradicente divortia ob hanc causam admiserint, & per aliquot sæcula observaverint, ut idcirco dubitandum non sit, quin & hodie Magistratus propter insidias vitæ structas pro concurrentibus circumstantiis totale divortium concedere possint.

S. V.

Supereff, ut argumenta, quibus contraria negantium sententia innitur, paucis diluantur; Et quidem præcipuum illud ex Text. *Matthæi 19. v. 9.* petium per ea, quæ hucusque adduximus, sua sponte concidit: negamus enim, quod contra voluntatem Christi aliam divortii causam statuamus, cum citata verba quo ad

C

origi-

originem suam alias graviores causas, & sic quoque insidias vitæ structas non per extensionem sed comprehensionem involvant, ut ita non verba captare, sed quæ mente quid dicatur, animadvertere oporteat. *l. pen. ff. ad exhibend.*

Ad effatum Apostoli Pauli *1 ad Cor. 7.* quem locum Canonistæ pro se notant, dicimus, quod hæc & similis sacræ scripturæ prohibitio accipienda sit de divortio privato, non de illo, quod ex causa legitima & de Jure approbata Magistratus autoritate publica permissum est, quia sic Deus non homo per manus Magistratus separat, quando justas & legitimas ob causas publico judicio conjugium solvitur: quando olim Corinthii, homines alioquin luxuriosi, sine ulla etiam, vel levissima saltem causa actuale divortium faciebant, S. Paulus cit. loco ipsis legem præscripsit, vel potius ex mandato Divino legem jam præscriptam eis inculcavit, ut, quæ uxor a viro ita leviter discedit, aut maneat innupta, aut viro reconcilietur, siquidem nemo sibi Jus dicere debet: *l. un. C. ne quis in sua causa jud. dicta* ergo loca ad Magistratum legitime cognoscendum non spectant, cum dissolutio, quam autoritate divina ex justis causis Magistratus decernit, vera esse debeat, nec innocenti personæ captiosa: *arg. text. Matthæi 19. v. 9.* Quam doctrinam HERMANN. in *Responsio 164. pag. 691.* sequenti tenore illustrat: so wird auch in göttlicher Schrift, wann schon an alle Menschen insgemein ein Verboth erget, doch die höchste Obrigkeit damit nicht gemeinet; als wie, wann allen Menschen-Kindern verbothen ist zu tödten, und Blut zu vergiessen, dennoch die

die Obrigkeit zu solchem Ende das Schwerdt trägt, nicht als Menschen, sondern als Gottes Diener und dessen Vicarii auf Erden. *ic.* Pari ratione lex illa generalis, *quod Deus conjunxit, homo non separet*, intelligi debet, proinde magistratus ob gravissimas causas, & ad majora mala evitanda divortia non jure hominum, sed jure Dei recte permittit.

§. VI.

Si denique putent dissentientes alia remedia superesse, quibus parti innocenti sufficienter cautum sit, meminerint, oportet, quod temporalis *quoad thorum* separatio, & illi eventualiter annexa cautio de non offendendo sint admodum fragilia & periculosa consilia; Quis enim parti innocenti suadebit, ut post temporum intersticia se hosti jugulandam rursus tradat; Sane evitatio eo minus præstari potest, quo certius est, conjugem innocentem semel interentum a nocente per cautionem ab ipso præstitam resuscitari, & in vitam restitui haud posse, quid? quod qui semel malus, centies talis præsumitur in eodem genere delicti; Rationes igitur sufficientes deficiunt, quibus Judex post temporis lapsum innocenti legem, ut ad insidiatorem revertatur, imponere præsumit: Quod attinet separationem quoad *thorum* perpetuam, eam plane rejicimus, cum in effectu matrimonii essentiam, omnemque prorsus cohabitationem tollat, & in perpetuum conjuges a semet invicem alienet, eosque totaliter sejungat ac divellat. Postremo loco addimus; quod, cum matrimonium sit mutuuum vinculum, & mutua relatio, non possit una persona libera declarari, altera vero etiamnum

iamnum obligari, hoc ipso enim, quo vinculum ex parte v. g. desertæ rumpitur, ex parte quoque desertis solvitur, cum correlatorum sit eadem ratio: quod pariter Jcti Hallenses admittunt in Responso, quod adducit STRYK. *disp. de Malit. conjug. desert. §. 47.*

Nec obest, quod novo indignus sit matrimonio, qui fidem conjugii datam semel violavit. *Resp. retorquendo hoc argumentum: num ergo is, qui semel statu gratiæ excidit, nunquam redeundi spem habebit? utrum ille, qui semel fidem pacificam fregit, omnimoda impofterum paciscendi potestate destituetur? Profecto cœlibatus ratione eorum, qui dono continentiæ gaudent, non minus est Ordinatio divina, quam matrimonium respectu illorum, qui illo destituti se uri sentiunt, cui Ordinationi nos pie submittimus, flumque abrumpimus.*

FINIS.

Erfurt, Diss., 1748-51

X 238 7035

ULB Halle

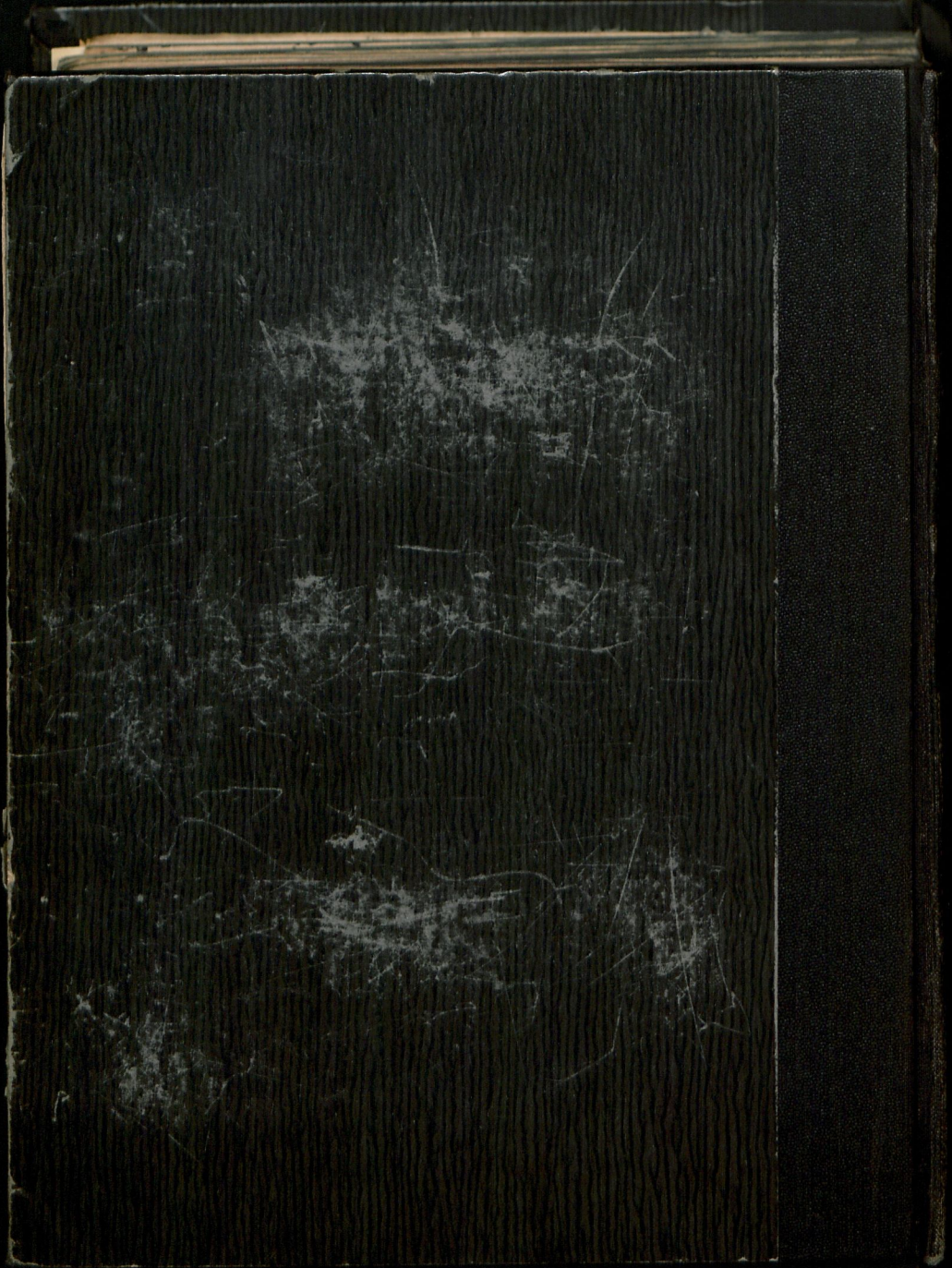
3

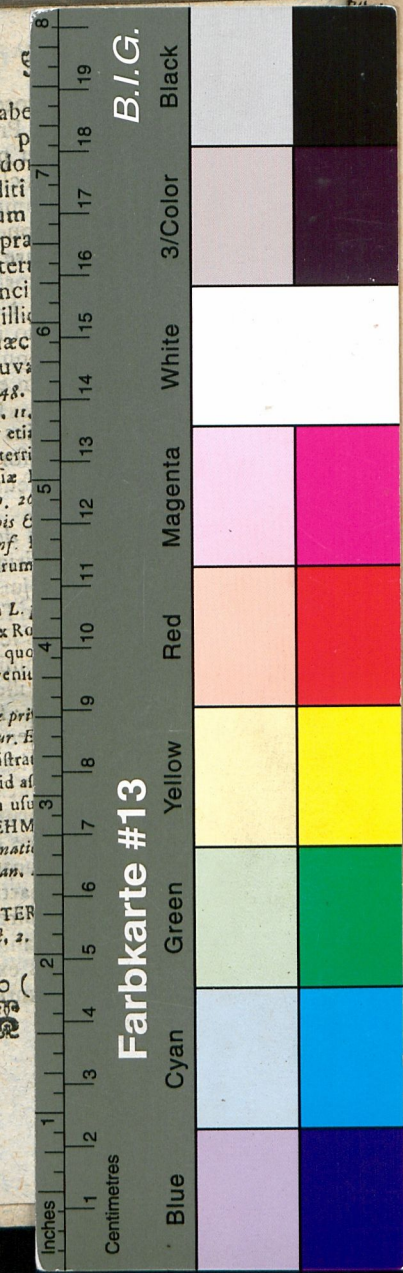
006 771 165

VD 78

B.I.G.

Farbkarte #13

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA

27 ^A

DE 1751/1

PERMISSO OB INSIDIAS
VITAE STRVCTAS
DIVORTIO,

QVAM

EX DECRETO ET AVCTORITATE
MAGNIFICI JCTORVM ORDINIS

IN ILLVSTRI ET PERANTIQVA VNIVERSITATE
ERFORDIENSI,

SVB PRAESIDIO

DN. JO. GEORG. BRÜCKMANN,

J. V. D.

JVDICII ARCHI-EPISCOPALIS ECCLESIASTICI ET ELECTORALIS PROVINCIALIS
ASSESSORIS, NEC NON PROFESSORIS PVBLICI, ET CIVITATIS ERFOR-
DIENSIS CONSVLIS,

PRO SVMMIS IN VTROQVE JVRE HONORIBVS
AC PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CAPESSENDIS,
IN AVDITORIO JCTORVM MAJORI
HORIS CONSVETIS

DIE XXIII. AVGVSTI MDCC LI.

SOLENNI ERVDITORVM VENTILATIONI SVMMITIT

AVCTOR ET RESPONDENS

CHRISTIANVS LVDOVICVS
GERSTENBERGK,

RONNEBVRGICO-OSTERL. IN DVCATV ALTENBVRGENSI
ADVOCATVS IMMATICVLATVS.

ERFORDIAE

Typis JO. CHRISTOPH. HERINGII, Acad. Typogr.

3/1

